

Sánchez Albornoz eta euskaldun atzeratuak

Zeruko Argia, 687. zk., 1976-05-09: 6-7.

Argitara berria dute Espainian, hixtorigile eta politikari den Sánchez Albornozek "Pyresa"-ko Carlos Cabeza Miñarro-kin izandako elkarrizketa bat; Espainiarako bidean atera aurretik Buenos Airesen egina.

Gure herrian ere agertu dute, nola ez.

Donostiako *Unidad*-en (apirilak 21) irakurri dut nik, izenburu honekin: "Deseo para España una reconciliación en paz".

Elkarrizketa hau, ondo egina gainera.

Periodistak jakin du zer galdetu. Hixtorigile eta exilioan República-ko Lehendakari izandu denak ere jakingo du zer erantzun duen.

Hemen, euskaldunoi dagozkigunoi bakarrik lotuko natzaie.

Sánchez Albornoz jaunak "España federal" bat nahi du. Ongi. Hala, tolerantziazko federazio hau nortzuk osatu behar dutenaren arian abiatzen denean esaten du: "los catalanes son inteligentes" (gu, ados), "los gallegos son inteligentes" (gu berriz ere ados), eta: "el problema está en las Vascongadas (a!) "... los vascos son los últimos que se han civilizado en España; tienen mil años menos de civilización que cualquier pueblo; cuando San Isidoro resumía en el siglo VII la cultura clásica de Sevilla, los vascos eran todavía paganos y adoraban el fuego, y así siguieron hasta el siglo IX".

Hara, ba, zergatik garen diferenteak.

Unidad-eko zuzendariak berak ere ez zuen obeto erakutsiko.

Beno.

Orain, egin dezagun kontu, baietz: Espainiako estaduan, herri atzeratuena garela, besteak baino mila urte atzerago geratu garela. Guk, jakin, ez dakigu. Ez gara oraindik ohartu. "Académico de la historia" eta hixtorigile eta hixtori-irakasle bat denez, Sánchez Albornoz-ek berak esan behar liguke, esan digunaz gainera, gure hixtoria atzeratu hau ikertzen, ikasten eta erakusten zergatik ez diguten espainiar kulto hoiek utzi; ez lagundu, utzi! Madrideko Unibertsidadean irakasle izan eta gero Buenos Airesen, atzerrian ere, bereak irakasten utzi diotenez, jakin behar luke Espaini kultoak euskaldunoi unibertsidaderik izaten zergatik utzi ez digun; galdutako mila urte hoiek denak katatzerik ez badugu ere, zerbait aurreratzeko bideak egiten ahaleginduko ginateteke seguru asko.

Sánchez Albornoz jauna, Madrid, Valladolid eta Asturiasko unibertsidadeak deituta dator, eta Oviedokoan "doctor honoris causa" ere egingo dute.

Zorionak.

Pena da, guk Donostian eta Gasteizen edo Iruinean (1976an!) oraindik unibertsidaderik ez izatea, eta Bilbokoa ain berria eta oraindik gure eskuetan ez egotea: bestela, guk ere, eta erantzun bat emateko, zerbait aipatuko genion apika.

Baina, *atzeratuak*, ez gara jakintza orokorretan bakarrik.

(Le) "decía al presidente del Gobierno Vasco cuando yo era presidente de la República (en exilio): hablen el vasco, si es que pueden, porque la mayoría no lo sabe".

Euskera hiltzen ari zaigula ere aurpegira bota behar.

"En régimen de libertad y tolerancia".

Eta: "en reconciliación y paz".

Ikastolak aurrera atera ezinean ari diren irakasle-guraso-laguntzaile eta gure aurrak, hara zer entzun behar duten. "En libertad". Joan diren ia berrogei urte hauetan euskera erakus ezinezko loturetan eta gorde ezinezko estuasunetan dabiltzala hil zaizkigunak, eta oraindik gaixotuta bizi garenok, hau "en tolerancia" entzun behar. Oraindik gurea den lan eta diruaz, gurea den izkuntza, gure kontzientziarekin eta munduan den eskubiderik xumeenekin non nahi irekiak dauden izkuntzari laguntzeko bide guziak itxi, "stop", "alto!", geratu, keinuak egin eta jo, tira!, eta oraintsu karidadez bezala ditugun ikastolak ezin aurrera atereaz, eta "creo que yo soy el único liberal que queda en el mundo" esaten duen honek ez daki ("en reconciliación" ere) euskeraz zergatik ez dugun gehiago egiten.

Eta: hau ez da Franco, ez Arias, ez Fraga; ezta luma-zorridun Banus bat ere; Sánchez Albornoz, gu bezala diktaduraren aurka ibili delako berrogei urte atzerriratua egon den intelektual bat da.

Kasu!

Zera ere aipatu du: gure askatasun zaletasuna, Espainiari zergarik ez ordaintzeko besterik ez dela asmatua izan. Gurea, Sabindik asita, zuhurkeria bat besterik ez dela.

Hau esateko, ez da honelako Hixtori irakasle izan behar; hixtorigilea ere ez; liberala ere ez; errepublikanoa ere ez.

Espainiarra izatea aski.

Zoritxarrez.

"El gran problema de España es que los vascos no han pagado nunca lo que los demás y que los catalanes no quieren pagar lo que los demás pagan...".

Katalandarrak ere gurekin sartu ditu hontan; edo gu sartu gaitu katalandarrekin.

Baina, goazen:

Batetik, guk beti ordaindu izan dugu geure dirua, eta gehiago. Irabaziz eta biztanlez laindutako neurritz ikusten dena da, Espainiako beste edozein errik aina ez-ezik, gehiago ere ordaindu dugula.

Hara "Información estadística del Ministerio de Hacienda" -tik hartutako dato hoiek zer dioten (1966-1970:

	<i>Milloika pezetak</i>		
	Ordainduak	Jasoak	Diferentzia
Barcelona	47.654,1	12.537,7	- 35.116,4
Gipuzkoa	12.375,3	2. 465,9	- 9.909,4
Madrid	47.163,3		
Valencia	7.923,9	7.580,7	- 343,2
Bizkaia	16.044,9	3.905,3	- 12.139,3
Zaragoza	3.931,5	5.065,6	1.134,1

Argi da: Barcelonak, Madridi ematen dion baino askoz ere gutxiago hartzen du; Gipuzkoak eta Bizkaiak ere bai; eta biztanlez laintzen badugu, eta lainketa diruz egiten badugu (Barcelonak 4tatik bat jasotzen du, eta Gipuzkoak 6tatik bat eta Bilbok ia 5etik bat) ere bai. Beste aldetik, aundiak eta aberatsak diren lurak: Valencia eta Zaragoza: begira!

Eta beste bat:

Madriden kasoan, ez uste izan nik ezer gorde dudarik: esaten du zenbat ordaintzen duen (oso gutxi da, hemen bait daude banku aundiak, ministerioak, empresa aundien ofizinak eta diru kanalak!), eta ez dakigu zenbat jasotzen duen: hau da informe hontan falta den dato bakarra! Zergatik ote?

Probintzia txiroak, noski, ematen duten baino gehiago jasotzen dute; eta legezko da; beste edozein erakunde politikotan ere, guk horrenbesteko solidaridadea erakutsiko genuke; legezko ez dena, Sánchez Albornoz jakintsuak esaten duen arinkeria da.

Gutxiena esateko.

Eta, hontaz gainera, gure diru hoiek beste herrietan jarri dituzten ikastetxeak eta Unibertsidadeak ordaintzeko izan dira; gure seme-alabei jakintzako mugak estutzeko (euskara tarteko); eta gure etxean jartzea debekatzen diguten agintariak lapurretan aberastu eta uda pasian usangoxoa dariotela gure etxean pasiatzeko.

Guk izan duguna oso ona, zera da: administrazioa.

Arerioak berak ere aitortu du hau.

Sánchez Albornoz-ek, ez.

Gizon honek, eta elkarrizketa motz hontan bertan!, beste zerbait ere erantsi digu oraindik:

"Los vascos son gentes rudas, sencillas, que, además, se creen hijos de Dios (ez dakit zergatik gu ez) y herederos de su gloria (ez dakit zergatik hemendik ere Espainiako presupuestotik bezala kanpoan geratu behar dugun). Y no son más que unos españoles sin romanizar (esnerik gabe gazta egiten ahal balitz bezala) como he dicho muchas veces, por lo que me odian cordialmente".

Kakarretarako ere ez gaitu nahi.

Eta hau: "en un régimen de tolerancia", eta "una reconciliación en paz" ahoan duela berrogei urteko exilio batetik datorren errepublikano liberal bezala bake-bidera etorria dela!

Ikus, Unibertsidadeko irakasle liberal eta objetibo hau hontan bada, oraingo nagusikeria zertan den.

Nola nahi, Sánchez Albornozek 83 urte ditu.

Eta periodista berak dioten bezala, aitona honen espezializazioa hau da: "Historiador del medioevo, familiarizado con personajes fallecidos hace ya muchos años...".

Baliteke honengatik zerbait parkatu behar izatea.

Baina agure honek ez du grina hau oraingoa.

Ildefontxo Gurrutxaga zenak esaten zidan gizon hau euskotarren nolako etsaia zen. Gurrutxaga, hixtorigilez gainera, euskalduna zen, eta gizona, gizon xuxen eta alderdikierarik ez zuena, eta Buenos Airesen elkarrekin maiz egoten zirelarik, gureak esaten omen zion gaztelauari: "Zuri beti ahazten zaizuna da, Pirinioez bestaldean, iparrean, ere, euskaldunak izan direla eta badirela; honexegatik ezin duzu inoiz gure

herriaren hixtoria ulertu, "piel de toro" (besteak "hexagone" dute!) honen mugan geratzen zera-ta...".

Gainera, Erdi-aroan.

Jakingo du Sánchez Albornoz jaunak Erdi-aroko asko, baina ez da gu ulertzen ahalegindu. Gaurkotasunari ez dio ezer igerri. "Tolerancia", "libertad", "paz" eta honelakoak ez bait dira liburuetan egitaratzen.

Gizartean eta erriartean zaildu behar diren bihotz-zabaltasunak dira hoiek.

Eta gaur batez ere.